

Trybuna Ludu

ORGAN KOMITETU CENTRALNEGO POLSKIEJ ZJEDNOCZONEJ PARTII ROBOTNICZEJ

nr 1.

RADOM, WARSZAWA, PŁOCK 2026 r.

Radom-Ursus-Płock: wspólna rana, wspólna pamięć: 50. Rocznica wydarzeń Czerwca '76

OBWIESZCZENIE

WIELKA INICJATYWA OŚWIATOWA!

Z radością i dumą ogłaszamy rozpoczęcie nowego, doniosłego przedsięwzięcia edukacyjnego, skierowanego do młodzieży szkół podstawowych i ponadpodstawowych Warszawy, Płocka oraz Radomia — miast pracowitych, oddanych budowie socjalistycznej Ojczyzny!

Projekt ten, zrodzony z troski o wszechstronny rozwój młodego pokolenia, stanowi kolejny krok na drodze umacniania idei oświaty, kultury i postępu. Organizatorem przedsięwzięcia jest Biblioteka Pedagogiczna w Radomiu, przy czynnym współudziale Pedagogicznej Biblioteki Wojewódzkiej im. Komisji Edukacji Narodowej w Warszawie oraz Biblioteki Pedagogicznej w Płocku — instytucji, które z oddaniem i ofiarnością służą sprawie kształcenia nauczycieli i wychowania młodzieży w duchu miłości do Ojczyzny Ludowej.

Niech ta wspólna inicjatywa stanie się kolejnym świadectwem siły współpracy, społecznego zaangażowania i niezłomnej wiary w potęgę wiedzy, która buduje przyszłość Polski Ludowej!

KOMUNIKAT POGODOWY

25 czerwca 1976 r. będzie w Polsce bardzo gorącym dniem nie tylko ze względu na piękną, upalną pogodę.

PREMIER ZAPOWIADA

24 VI 1976 r.

w transmitowanym przez radio i telewizję przemówieniu sejmowym premier Jaroszewicz przedstawił “propozycję” podwyżki cen żywności od 28 czerwca 1976 r.

ECHA WYDARZEŃ

Mianem Czerwca '76 potocznie określamy falę strajków i demonstracji ulicznych, jakie miały miejsce 25 czerwca 1976 r., które objęły około 70–80 tys. osób w co najmniej 90 (do 112) zakładach pracy na terenie 24 województw.

CZERWIEC '76

W Radomiu, Ursusie i Płocku doszło 25 czerwca 1976 r. do pochodów i demonstracji, zakończonych starciami z MO, a w przypadku Radomia – dramatycznymi walkami ulicznymi. Do Kolegiów ds. Wykroczeń skierowano łącznie 355 wniosków o ukaranie zatrzymanych: 214 w Radomiu, 131 w Warszawie i 10 w Płocku.

Bezpośrednią przyczyną protestu była zapowiedziana 24 czerwca w Sejmie PRL przez premiera Piotra Jaroszewicza drastyczna podwyżka cen wielu artykułów żywnościowych (m.in. na mięso i ryby – 69 proc., nabiał – 64 proc., ryż – 150 proc., cukier – 90 proc.). Władze odwlekały podwyżkę ze względów politycznych, obawiając się powtórzenia scenariusza z grudnia 1970 r., choć ze względów ekonomicznych powinna ona mieć miejsce już w 1973 r. Oprócz wysokości podwyżki do sprowokowania wybuchu społecznego niezadowolenia w znacznym stopniu przyczynił się sposób jej wprowadzenia w życie: niesprawiedliwe rekompensaty (zarabiający poniżej 1300 zł mieli otrzymać 240 zł, zarabiający powyżej 6000 zł – 600 zł). W rezultacie najuboższe grupy ludności odczułyby podwyżkę najsilniej.

ŚCIEŻKI ZDROWIA

stały się symbolem
Czerwca '76.

Zatrzymanych doprowadzano do komend MO, gdzie przepuszczano ich przez szpalery bijących pałkami i kopiących funkcjonariuszy. Milicjanci nazywali ten sposób katowania aresztowanych, wywodzący się z armii rosyjskiej, “ścieżkami zdrowia”. W trakcie przesłuchań zatrzymanych bito i maltretowano, często do utraty przytomności, w celu wymuszenia fałszywych zeznań.

REPRESJE

Poza represjami sądowymi tysiące ludzi zwolniono dyscyplinarnie z pracy za udział w strajkach, przy czym byli to nierzadko pracownicy o długoletnim stażu pracy i nienagannej opinii. Pośrednictwo pracy nie przyjmowało podań osób wyrzuconych, starających się o ponowne zatrudnienie.

25 czerwca Rząd wycofał się z podwyżki cen. Pomimo grozy policyjnych represji władze skompromitowały się w oczach społeczeństwa.

CZERWIEC '76

stał się zaczynem
“Solidarności” i wniósł
znaczący wkład
w budowanie wolnej,
niepodległej Polski!

KALENDARIUM
1976 ROK

31 stycznia - wystąpienie polskich intelektualistów przeciwko planowanym zmianom Konstytucji Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej (PRL) i wprowadzeniu do niej zapisów m.in. o przewodniej roli PZPR w państwie oraz przestrzeganiu praw obywatelskich pod warunkiem wywiązywania się z obowiązków przez obywateli.

10 lutego - przegłosowanie nowelizacji Konstytucji z 22 lipca 1952 r. z zapisem o trwałym i nienaruszalnym sojuszu PRL z ZSRR.

21 marca - przeprowadzenie wyborów do Sejmu i rad narodowych, w których oficjalnie 99% poparcia uzyskał legitymizujący rządy komunistyczne Front Jedności Narodowej.

28 - 29 kwietnia - powstanie Związku Socjalistycznej Młodzieży Polskiej, przygotowującego członków do kariery w komunistycznym establishmencie.

24 czerwca - roku premier Piotr Jaroszewicz ogłasza projekt podwyżki cen, poparty przez Sejm.

25 czerwca - strajki i protesty przeciwko podwyżkom cen. W Radomiu, Ursusie i Płocku wystąpienia uliczne i starcia z milicją. Wieczorem władze odwołują podwyżki.

27 czerwca - 2 lipca - władze organizują wiece potępienia uczestników protestów i poparcia dla rządzącej ekipy.

17 - 20 lipca - odbywają się procesy uczestników wystąpień w Radomiu i Ursusie, zakończone wyrokami od 3 do 10 lat więzienia.

12 sierpnia - wprowadzenie kartek na cukier. Tzw. "bilety towarowe" uprawniały do zakupu określonej ilości cukru po dotychczasowej, niższej cenie.

9 września - apel Episkopatu do władz o zaprzestanie represji wobec robotników i do społeczeństwa o działania na rzecz poprawy sytuacji ekonomicznej.

26 września - powstaje Komitet Obrony Robotników, który w listopadzie zwraca się do Sejmu PRL o powołanie komisji do zbadania wypadków łamania prawa przez milicję.

1 grudnia - podjęcie w trakcie obrad V Plenum KC PZPR decyzji o przeprowadzeniu tzw. manewru gospodarczego, mającego m.in. poprawić sytuację rynkową. Plan ten okazał się jednak nieskuteczny i nie przyniósł oczekiwanych rezultatów.

ECHA WYDARZEŃ

Robotnicze Protesty Czerwca 1976 r. w Radomiu i ich reperkusje

Wywiad z Klaudią Kutkowską - Inspektorem Referatem Edukacji Narodowej Delegatury IPN w Radomiu przeprowadziła Bożena Jeżmańska - pracownik Biblioteki Pedagogicznej w Radomiu w ramach realizacji projektu edukacyjnego w czerwcu 2025 r.

Bożena Jeżmańska: Co było przyczyną wystąpień czerwcowych?

Klaudia Kutkowska: Bezpośrednią przyczyną robotniczych protestów w 1976 r. była drastyczna podwyżka cen żywności, ogłoszona 24 czerwca przez premiera Piotra Jaroszewicza. Mięso miało zdrożeć o 69%, masło o 60%, a cukier aż o 90%. Tak drastyczne podwyżki mogły zrujnować budżety wielu rodzin. Władze chciały wprowadzić łagodząc jej skutki wprowadzając tzw. „rekompensaty”, ale zaproponowały ich skrajnie niesprawiedliwy wariant. Ludzie najbiedniejsi, najniżej uposażeni, mieli otrzymać najniższe rekompensaty, a ci najbogatsi - najwyższe.

BJ: Jak przebiegał strajk? Kto brał w nim udział?

Strajkujący pracownicy Zakładów Metalowych im. gen. „Waltera”. Źródło: edukacja.ipn.gov.pl.

KK: Strajk rozpoczął się na jednym z wydziałów Zakładów Metalowych im. gen. Waltera. Jako pierwsze przerwały pracę kobiety, mające najlepsze rozeznanie w domowych budżetach, do których wkrótce dołączyli mężczyźni.

Po kilkudziesięciu minutach wiecowania, krótko po 8.00, uformował się pochód liczący około tysiąca osób, który wyszedł poza teren fabryki i udał się do innych zakładów pracy. Przed godziną 10.00 wokół gmachu KW PZPR przy ul. 1 Maja zaczął gromadzić tłum. Domagano się rozmowy z I sekretarzem KW Januszem Prokopiakiem. Gdy po pewnym czasie stwierdzono, że w budynku nie ma już przedstawicieli partii, ci bowiem zostali ewakuowani przez funkcjonariuszy MO i SB, demonstrujący weszli do budynku.

Demonstranci na ulicach Radomia. Źródło: edukacja.ipn.gov.pl.

Widok jego wyposażenia: mebli, sprzętów RTV, a przede wszystkim dużych ilości mięsa znalezionych na stołówce, spowodował wzrost wzburzenia protestujących, którzy zaczęli niszczyć budynek.

Zniszczone wnętrza Komitetu Wojewódzkiego PZPR. Źródło: edukacja.ipn.gov.pl.

Około godz. 15.00 gmach KW PZPR został podpalony.

25 czerwca strajkowały załogi 25 zakładów pracy, w tym wszystkie najważniejsze w mieście: oprócz Zakładów Metalowych im. Gen. Waltera, Radomskie Zakłady Przemysłu Skórzanego „Radoskór”, Zakłady Mięsne i Fabryka Łączników. W sumie liczbę strajkujących pracowników szacowano na ponad 20 tys. osób.

Manifestanci pod gmachem Komitetu Wojewódzkiego Źródło: edukacja.ipn.gov.pl.

ECHA WYDARZEŃ

Milicyjny samochód z armatkami wodnymi.
Źródło: edukacja.ipn.gov.pl.

BJ: Jak zareagowały władze na wydarzenia w Radomiu?

KK: Około godz. 14 zaczęły przybywać do Radomia oddziały ZOMO z Kielc, Warszawy, Lublina i Łodzi oraz uczniowie szkół milicyjnych ze Szczecina. Siły te z marszu uderzyły na demonstrantów. Rozpoczęły się **walki uliczne**, które momentami miały bardzo gwałtowny przebieg. Protestujący wznosili prowizoryczne barykady. Bronili się przed zomowcami rzucając w nich kamieniami, ci odpowiadali gazem łzawiącym i strzałami z armatek wodnych.

Szacuje się, że w walkach ulicznych trwających ok. 7 godzin, z demonstrantami walczyło około 1500 funkcjonariuszy. W ich trakcie doszło do tragicznego wypadku, w którym zginęło dwóch manifestujących przygniecionych przez przyczepę spychaną w kierunku zomowców.

BJ: Jakie były konsekwencje tych wystąpień?

KK: Jeszcze w czasie trwania strajku milicja zaczęła wyłapywać manifestujących, a niekiedy osoby postronne, niemające ze strajkiem nic wspólnego.

Zatrzymanych przewożono do Komendy Wojewódzkiej i Komendy Miejskiej MO, gdzie byli oni brutalnie bici. Powszechną praktyką była tzw. **“ścieżka zdrowia”**, czyli systematyczne bicie zatrzymanych przeprowadzanych przez szpaler milicjantów. W pokazowych procesach orzekano kary więzienia, którym towarzyszyły również wysokie grzywny. Powszechną formą represji były zwolnienia dyscyplinarne. Protestujący otrzymywali tzw. wilczy bilet i przez kilka miesięcy nie mogli znaleźć innej pracy, co wiązało się z brakiem środków do życia. W Radomiu w ten sposób potraktowano ponad 900 osób. Władze zorganizowały **kampanię propagandową**, ukazującą strajkujących robotników w negatywnym świetle.

Doniesienia prasowe o wydarzeniach.
Źródło: Radomska Biblioteka Cyfrowa.

Określano ich mianem warcholów czy bandytów.

Fala strajków z 25 czerwca 1976 r. była porównywalna ze strajkami z grudnia 1970 r. i stycznia-lutego 1971 r., a „przerwy w pracy” nie ograniczyły się do jednego regionu kraju i groziły szybkim rozszerzeniem.

Ulice w Radomiu po walkach demonstrujących robotników z ZOMO.
Źródło: edukacja.ipn.gov.pl.

Spalone samochody na zapleczu budynku KW PZPR. Źródło: edukacja.ipn.gov.pl.

Wyreżyserowany przez komunistyczne władze wiec poparcia na „Radomiaku”.
Źródło: edukacja.ipn.gov.pl.

ECHA WYDARZEŃ

Wiece poparcia na stadionie „Radomiaka”.
Źródło: edukacja.ipn.gov.pl.

Władze, obawiając się powtórzenia scenariusza z grudnia 1970 r., jeszcze 25.06 wieczorem zdecydowały o wstrzymaniu podwyżki. Niepowodzenie operacji wprowadzenia podwyżki cen zachwiało autorytetem całej ekipy Edwarda Gierka, zaś w szczególności pozycją premiera Piotra Jaroszewicza.

Nieudana próba wprowadzenia podwyżki cen była pierwszym symptomem kryzysu ekonomicznego, narastającego w drugiej połowie lat 70.

Doniesienie prasowe z demonstracji poparcia władzy. Źródło: Radomska Biblioteka Cyfrowa.

Osobnym wątkiem jest rozpoczęta spontanicznie w lipcu 1976 r. akcja pomocy represjonowanym za udział w czerwcowym proteście, udzielanej przez działających wspólnie wielu ludzi z wielu różnych, nawet bardzo odległych, środowisk ideowych, która zaowocowała powstaniem we wrześniu 1976 r. pierwszej jawnej organizacji opozycyjnej: **Komitetu Obrony Robotników** i rozwojem demokratycznej opozycji.

B.J.: Dziękuję za rozmowę.

Działacze i współpracownicy Komitetu Obrony Robotników. Źródło: edukacja.ipn.gov.pl.

Pierwsza „gierkowska” kartka na cukier, lipiec 1976. Źródło: wikipedia.org.

BIBLIOTEKA ZAPOWIADA

“Byliśmy tam” to tytuł spotkania z członkami Stowarzyszenia Radomski Czerwiec ‘76 zorganizowanego przez Bibliotekę Pedagogiczną w Radomiu wraz z Mazowieckim Samorządowym Centrum Doskonalenia Nauczycieli Wydział w Radomiu. Spotkanie odbędzie się **11 lutego 2026 r.**

o godz. 15.30 w Sali Konferencyjnej MSCDN Wydział w Radomiu, przy ul. Kościuszki 5A. Spotkanie będzie okazją do rozmowy z osobami związanymi z robotniczym buntem oraz do wspólnego obejrzenia filmu zawierającego wywiady z bohaterami czerwcowych wydarzeń, przeprowadzone przez uczniów trzech radomskich szkół: VII LO im. Krzysztofa Kamila Baczyńskiego w Radomiu, PSP nr 24 w Radomiu im. Kornela Makuszyńskiego, Zespołu Szkół Centrum Kształcenia Rolniczego w Radomiu. Film ten wraz z innymi materiałami edukacyjnymi zostanie zaoferowany szkołom jako pomoc dydaktyczna do zorganizowania obchodów Roku Robotniczych Protestów Czerwca 1976.

W maju 2026 r. odbędzie się inauguracja **Gry miejskiej: „Radom 1976 – Miasto, które powiedziało NIE”**, której autorami są Pani Maria Trzos i Pan Roman Przydatek - pracownicy Mazowieckiego Samorządowego Centrum Doskonalenia Nauczycieli Wydział w Radomiu.

Radom-Ursus-Płock: wspólna rana, wspólna pamięć: 50. Rocznicą wydarzeń Czerwca'76

ZESTAWIENIE BIBLIOGRAFICZNE

Wydawnictwa zwarte

1. Czerwiec '76 : bibliografia za lata 2016-2021, bibliografię opracowały Dorota Ważyńska, Ewelina Kwiecień, Radom, Miejska Biblioteka Publiczna im. Józefa A. i Andrzeja S. Załuskich, 2022, ISBN 9788363751647.
2. Czerwiec '76 : krok ku wolności : dla ucznia, kalendarium, biogramy, wybór materiałów, opracowanie Sławomir Stępień, Warszawa : Instytut Pamięci Narodowej. Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu, 2002, ISBN 8389078023.
3. Czerwiec '76 : krok ku wolności, [kalendarium, biogramy, wybór mater., oprac. Sławomir Stępień ; red. Anna Piekarska, Małgorzata Strasz], Warszawa, Instytut Pamięci Narodowej, 2003, ISBN 8389078023.
4. Czerwiec '76 : krok ku wolności : [karty], Warszawa, Instytut Pamięci Narodowej. Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu, 2002, ISBN 8389078023.
5. Czerwiec '76 : krok ku wolności : materiały dla nauczyciela, scenariusze lekcji i epilog Wiesława Młynarczyk, Warszawa : Instytut Pamięci Narodowej. Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu, 2002, ISBN 8389078023.
6. Czerwiec 1976 : Radom, Ursus, Płock, Paweł Sasanka, Sławomir Stępień, przedm. Jerzy Eisler, Warszawa, Instytut Pamięci Narodowej, 2006, ISBN 8360464081.
7. Czterdzieści siedem mgnień Radomskiego czerwca 1976, oprac. Karolina Słowińska, Arkadiusz Kutkowski, Radom : Instytut Pamięci Narodowej - Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu. Oddział w Lublinie. Delegatura w Radomiu, 2023,
8. Miasta buntu w imperium sowieckim : konteksty radomskiego Czerwca 1976 roku, pod redakcją Arkadiusza Kutkowskiego i Sebastiana Piątkowskiego, Instytut Pamięci Narodowej - Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu. Oddział w Lublinie, Warszawa, Lublin, Instytut Pamięci Narodowej - Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu. Oddział, 2020, ISBN 9788380988729.

9. Morgan David, Konflikt pamięci : narracje radomskiego Czerwca 1976, [tłum. Jan Popowski], Warszawa : Instytut Pamięci Narodowej. Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu, 2004, ISBN 8389078708.
10. Opoka Teresa Ewa, Na ścieżkach zdrowia, Warszawa, Instytut Pamięci Narodowej - Komisja Ścigania Zbrodni Przeciwko Narodowi Polskiemu, 2019, ISBN 9788380985919.
11. Pestka Wojciech, Powiedzcie swoim : (powieść polityczna), Kraków : Wydawnictwo Wysoki Zamek, cop. 2013, ISBN 9788393611768.
12. Radomski Czerwiec : dwadzieścia lat później, Radom ; Warszawa, Instytut Wydawniczy Książka i Prasa [etc.], 1996, ISBN 8390040166.
13. Sasanka Paweł, Czerwiec 1976 : geneza, przebieg, konsekwencje, Warszawa, Instytut Pamięci Narodowej. Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu, 2006, ISBN 8360464057.

Wydawnictwa ciągłe:

1. Bukalska Patrycja , Zwykli i zapomniani : jak żyją dzisiaj ludzie poszkodowani przez rządzących w PRL: przykład Radomia, Tygodnik Powszechny 2007, nr 22, s. 17, ISSN 0041-4808.
2. Mazur Mariusz, Kampania prasowa w związku z wydarzeniami w Radomiu i Ursusie w czerwcu 1976 r., Przegląd Historyczny 2002, nr 4, s. 175-196, ISSN 0033-2186.
3. Morgan Agata , Czerwiec '76 - wywrotowe powtórzenie, Miesięcznik Prowincjonalny, 2016, nr 2/3, s. 12-19, ISSN 1506-5391.
4. Orzechowska Elżbieta , Konspekt zajęć dla liceum, Oświata Radomska, 2005, nr 2, dod. spec. Radomski Czerwiec 1976, s. 62-64 , ISSN 1505-1439.
5. Sasanka Paweł, Punkt zwrotny dekady Gierka, Wiadomości Historyczne, 2004, nr 5, s. 3-19, ISSN 0511-9162.
6. Sasanka Paweł, Represje po proteście społecznym w czerwcu 1976 r. , Oświata Radomska 2005, nr 2, dod. spec. Radomski Czerwiec 1976, s. 51-61 , ISSN 1505-1439.
7. Sawicki Aleksander, Radomski Czerwiec 1976, Wczoraj i Dziś Radomia, 2006, nr 2, s. 5-9 , ISSN 1506-896X.
8. Spólna Anna , "Tam czas się zatrzymał" : literackie obrazy Czerwca'76, Miesięcznik Prowincjonalny 2016, nr 2/3, s. 20-28, ISSN 1506-5391.

Netografia

1. Chojecki, Mirosław : Nobel dla Lecha Wałęsy ; Czerwiec 1976 w Radomiu , [online]: <https://academica.edu.pl/reading/readMeta?cid=632193&uid=632255> [dostęp 12 grudnia 2025],
2. Czerwiec 1976 w publikacjach Instytutu Pamięci Narodowej, [online]: <https://ipn.gov.pl/pl/aktualnosci/145822,Czerwiec-1976-w-publikacjach-Instytutu-Pamieci-Narodowej.html> [dostęp 12 grudnia 2025],
3. Duszyk Adam, Radomski Program Edukacji Historycznej: szkoły ponadpodstawowe, [online]: <https://muzeumhistoriiradomia.pl/images/articles/szkola/Radomski%20Prog%20Eduk%20Hist/Radomski%20Program%20Edukacji%20Historycznej%20-%20SZKOLY%20PONADPODSTAWOWE.pdf> [dostęp 12 grudnia 2025],
4. Krok ku Wolności : protesty robotnicze w czerwcu 1976. Materiały edukacyjne do wystawy elementarnej Instytutu Pamięci Narodowej, [online]: file:///Z:/Downloads/Materiały_educacyjne_do_wystawy_elementarnej.pdf [dostęp 12 grudnia 2025]
5. Lorenc, Andrzej : Orzełek i reszka : scenariusz filmu fabularnego (inspirowany wydarzeniami radomskiego Czerwca '76), [online]: <https://academica.edu.pl/reading/readMeta?cid=64320710&uid=59696921> [dostęp 12 grudnia 2025],
6. Ochnia, Przemysław : Radomski Czerwiec '76 – komiks, [online] ile:///Z:/Downloads/Radomski_czerwiec_76_komiks.pdf [dostęp 12 grudnia 2025]
7. Questing : Radomski Czerwiec`76, [online] : <https://questing.pl/wp-content/uploads/2021/01/radomski-czerwiec-4DL-6.pdf> [dostęp 12 grudnia 2025]

ECHA WYDARZEŃ

Czerwiec 1976

Podstawa programowa

IV etap edukacyjny - zakres podstawowy

LVII. Polska w latach 1957–1981.

- Geneza i następstwo kryzysu społecznego roku 1976;
- Społeczno-polityczna rola Kościoła katolickiego w latach 1957-1980;
- Charakterystyka i ocena działalność opozycji politycznej w latach 1976–1981;

IV etap edukacyjny – zakres rozszerzony

LVII. Polska w latach 1957–1981.

- Postawy społeczne od negacji i oporu po przystosowanie i współpracę;

URSUS

W Zakładach Mechanicznych Ursus, położonych pod Warszawą, strajk objął od wczesnych godzin porannych około 90 procent załogi. Grupa robotników udała się pod siedzibę dyrekcji, gdzie wezwano ich do natychmiastowego podjęcia pracy.

W odpowiedzi protestujący przemieścili się na pobliską linię kolejową, jedną z głównych arterii łączących stolicę z Łodzią, Poznaniem i Katowicami, chcąc nagłośnić protest w całym kraju.

Na torach zgromadziło się ponad tysiąc osób, które własnymi ciałami blokowały ruch pociągów.

Próby trwałego unieruchomienia linii kolejowej obejmowały użycie palnika acetylenowego do przecięcia szyn, a gdy to okazało się nieskuteczne ich odkręcenie.

W powstałą przerwę wepchnięto lokomotywę

Interwencja Milicji Obywatelskiej rozpoczęła się około godziny 21.30, kiedy na miejscu pozostało już kilkaset osób. Starcie trwało kilkanaście minut, po czym rozpoczęto pościg za uczestnikami protestu.

Zatrzymanych robotników przewożono do komisariatu MO w Ursusie, do Pałacu Mostowskich oraz do więzienia przy ul. Rakowieckiej w Warszawie.

Większość z nich doświadczyła tzw. ścieżek zdrowia. Ustawieni w korytarzu funkcjonariusze bili ich pałkami. Represje nie kończyły się na pobiciu: wielu uczestników protestu zostało zwolnionych z pracy w trybie dyscyplinarnym. Poszukiwanie nowego zatrudnienia trwało często miesiącami, a gdy je znajdowali, było ono gorzej płatne i wiązało się z niższym zaszeregowaniem.

Robotnicy z Zakładów Mechanicznych w Ursusie blokują tory kolejowe, 25 czerwca 1976 r.

Źródło: IPN

Przeprowadzono dwa procesy sądowe. W połowie lipca siedem osób skazano na kary od trzech do pięciu lat pozbawienia wolności. Sprawa Marka Majewskiego, robotnika, który dostarczył butlę z tlenem i palnik acetylenowy do przecięcia szyn, została rozpatrzona dopiero w listopadzie. W lipcu nie mógł stanąć przed sądem z powodu złamanej szczęki. Ostatecznie otrzymał wyrok trzech lat więzienia.

Głosy świadków wydarzeń Ursusa '76

„25 czerwca przyjechałem do pracy na godzinę 7.00. Gdy wchodzi się do dużego zakładu przemysłowego, to zawsze słyszeć stukot, hałas. Tym razem, gdy wszedłem do »Ursusa«, było cicho. Tylko szum, syk powietrza ze zniszczonych przewodów z instalacji pneumatycznej, którego normalnie w ogóle nie słyszeć.

To była pierwsza rzecz, na którą zwróciłem uwagę.

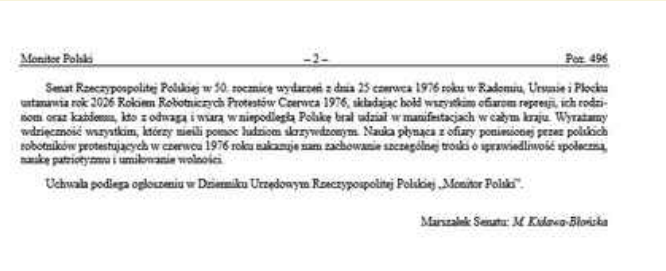
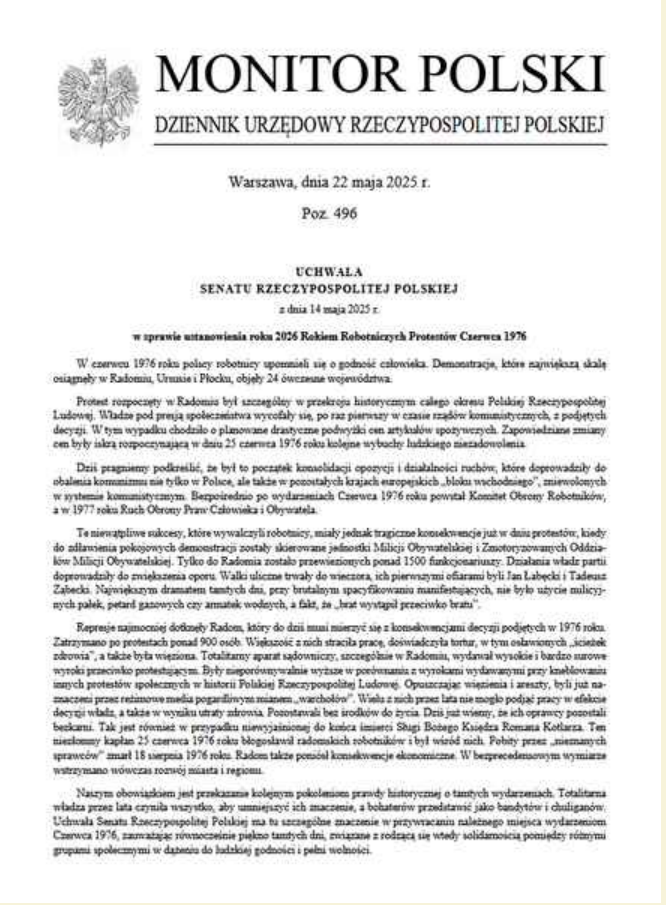
Coś się dzieje. Podeszedłem do bramy i usłyszałem, że jest strajk” – Roman Bielański, ówczesny pracownik Ursusa.

„Może to i wyglądało na majówkę, ale ja ciągle bałem się, że przyślą Gołędzinów. A z nimi, wiadomo, nie ma żartów. Widziałem ich w akcji na Krakowskim Przedmieściu w 1968 roku” – anonimowy pracownik Ursusa.

„Nie zapomnę tego do końca życia – relacjonował Stanisław Szybiński. – Zaczyna się »Dziennik Telewizyjny«, a pierwsza wiadomość była poświęcona pogarszającej się jakości obuwia z fabryki w Radomiu. Stałem i dygotałem. Byłem głodny, zmęczony fizycznie i psychicznie. [...] Kilka tysięcy osób czekało na informacje o odwołaniu podwyżki, a w telewizji gadali o butach. Ludzie się wściekli, zaczęli rzucać kamieniami w telewizor”

Źródło: P. Sasanka, Czerwiec 1976. Geneza – przebieg – konsekwencje, Warszawa 2006.

ECHA WYDARZEŃ

Rok 2026 Rokiem Robotniczych Protestów Czerwca 1976

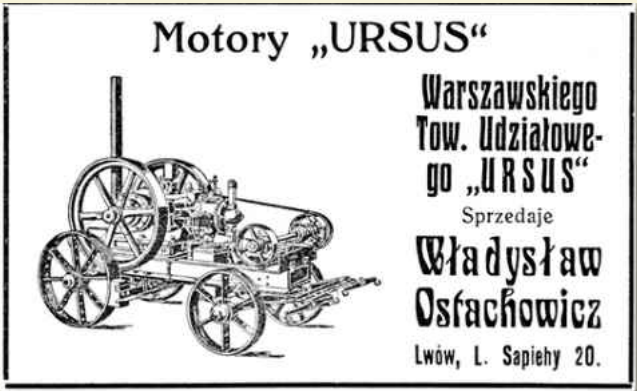
Senat Rzeczypospolitej Polskiej podjął uchwałę ustanawiającą rok 2026 Rokiem Robotniczych Protestów Czerwca 1976. Decyzja ta została podjęta w związku z przypadającą w 2026 roku 50. rocznicą wydarzeń z 25 czerwca 1976 r. w Radomiu, Ursusie i Płocku. W uchwale senatorowie podkreślili, że brutalne stłumienie protestów przez władze komunistyczne miało tragiczny wymiar społeczny i moralny. Zwrócono uwagę, że dramat tamtych dni polegał nie tylko na użyciu siły wobec manifestujących, lecz także na fakcie, iż Polacy zostali postawieni przeciwko sobie.

Po protestach zatrzymano ponad 900 osób. Wielu uczestników demonstracji straciło pracę, było poddawanych torturom, w tym tzw. „ścieżkom zdrowia”, oraz karom pozbawienia wolności. Senatorowie zaznaczyli, że przez lata władze totalitarne dążyły do marginalizowania znaczenia Czerwca 1976 oraz fałszowania wizerunku jego uczestników. Przyjęta uchwała ma na celu przywrócenie wydarzeniom Czerwca 1976 należnego miejsca w historii oraz upamiętnienie rodzącej się wówczas solidarności społecznej i dążeń do poszanowania godności człowieka i wolności. Przypomniano również, że następstwem protestów było powstanie Komitetu Obrony Robotników, a w 1977 roku Ruchu Obrony Praw Człowieka i Obywatela. Senat oddał hołd ofiarom represji, ich rodzinom oraz wszystkim osobom, które z odwagą uczestniczyły w protestach i niosły pomoc prześladowanym. W uchwale podkreślono, że doświadczenie Czerwca 1976 pozostaje ważną lekcją odpowiedzialności za sprawiedliwość społeczną, patriotyzm i wolność.

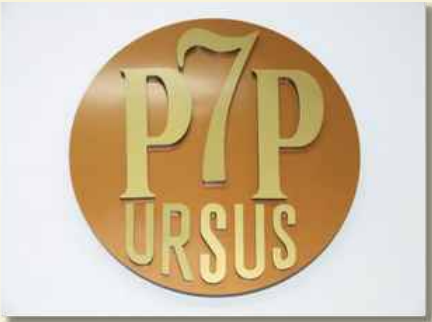
HISTORIA FABRYKI URSUS

Fabrykę założono w 1893 roku, Stąd pochodziły słynne ciągniki, samochody ciężarowe i sprzęt wojskowy, a traktory Ursus były znane na całym świecie.

Zakłady Przemysłu Ciągnikowego „Ursus” (Warszawa–Ursus) działały w latach 1893–2003 i zasłynęły przede wszystkim jako największy polski producent ciągników rolniczych (Ursus to też nazwa marki traktorów). Firma zaczynała jako wytwórnia armatury; jej legendarny „posag 7 panien” stał się motywem znaku P7P i późniejszej nazwy ulicy Posag 7 Panien. Nazwa ulicy pochodzi od pierwotnej nazwy ZM Ursus , Posag 7 Panien, która upamiętnia fundusze na założenie zakładów zgromadzone z posagów siedmiu córek założycieli fabryki. Na początku XX wieku przyjęto nazwę Ursus (łac. „niedźwiedź”) i rozwijano produkcję silników, a w okresie międzywojennym rozbudowano fabrykę w Czechowicach (dziś dzielnica Ursus), uruchamiając m.in. traktory, ciężarówki i produkcję dla wojska.

Lokomobila benzynowa, reklama zakładów Ursus z 1914

Logo spółki (Posag 7 Panien)

ECHA WYDARZEŃ

W czasie II wojny światowej zakłady zostały przejęte przez Niemców i podporządkowane produkcji zbrojeniowej; po 1945 r. odbudowano je i wznowiono wytwarzanie traktorów (m.in. słynny C-45, później wielkie serie ciągników od C-325, C-328, C-330 po C-360 i ciężkie modele). W PRL „Ursus” osiągał rekordowe wolumeny (dziesiątki tysięcy traktorów rocznie), współpracował licencyjnie (np. Massey Ferguson/Perkins) i był ważnym symbolem przemysłu oraz robotniczych protestów (strajki w czerwcu 1976

i w stanie wojennym).

Po 1989 r. zakłady weszły w okres restrukturyzacji, spadku sprzedaży i rozdrobnienia na spółki; ZPC Ursus S.A. upadły w 2003 r.

Ausweis pracownika fabryki Ursus z 1944 roku

Fabryka i jej produkty w późnych latach 60.
Źródło: Wikipedia.

Strajk w ZM „Ursus” (fot. ze zbiorów AIPN)

Blokada torów (fot. ze zbiorów AIPN)

„Radom-Ursus-Płock: wspólna rana, wspólna pamięć” – 50. rocznica Czerwca '76. Zestawienie bibliograficzne wykonane na podstawie katalogu bibliotecznego INTEGRO Pedagogicznej Biblioteki Wojewódzkiej im. KEN w Warszawie

Książki:

1. Czerwiec '76 : krok ku wolności, pod red. Anny Piekarskiej, Małgorzaty Strasz, Warszawa, Instytut Pamięci Narodowej, 2003, ISBN 8389078023.

Sygnatury:

GCWYP 141069 DF

GCCZY 91438 P

BLWD 21611 Historia

NDWD 31616 Historia

NDWD 31617 Historia

SOWYP 49810

ZYWYP 29436

ZYWYP 29437

2. Ursus : to tutaj wszystko się zaczęło : studium historii żywej, pod red. Jaśminy Wójcik, Warszawa, Ośrodek Kultury "Arsus" : Urząd Dzielnicy Ursus, 2016, ISBN 9788394130749, 9788394468309.

Sygnatura:

GCWYP 197993

Artykuły z czasopism:

1. Długołęcki Piotr, Czerwiec '76 a polityka zagraniczna PRL, Mówią Wieki, 2008, nr 3, s. 89-95, ISSN 1230-4018.
2. Dudek Antoni, Czerwiec wolności, Wprost, 2006, nr 25, s. 78-80, ISSN 0209-1747.
3. Friszke Andrzej, Gwiazdny czas, Tygodnik Powszechny, 2010, nr 35, dod. "Ludzie tamtego Sierpnia", s. VI-VII, ISSN 0041-4808.
4. Friszke Andrzej, Z ziemi polskiej do włoskiej, Polityka, 2007, nr 39, s. 76-79, ISSN 0032-3500.
5. Kuroń Jacek, Friszke Andrzej, Paczkowski Andrzej, Nie do opowiadania, Tygodnik Powszechny, 2006, nr 38, s. 4-5, ISSN 0041-4808.
6. Pestka Wojciech, Będą nas nazywali narodem warchołów, Polityka, 2011, nr 25, s. 60-62, ISSN 0032-3500.
7. Pestka Wojciech, Ludzie skrzywdzeni, Tygodnik Powszechny, 2016, nr 25, s. 48-51, ISSN 0041-4808.
8. Potkaj Tomasz, Chłopaki, chodźmy na tory, Tygodnik Powszechny, 2006, nr 27, s. 16, ISSN 0041-4808.
9. Sasanka Paweł, Czerwiec z Grudnia, Polityka, 2016, nr 26, s. 58-61, ISSN 0032-3500.
10. Sasanka Paweł, Punkt zwrotny dekady Gierka, Wiadomości Historyczne, 2004, nr 5, s. 3-19, ISSN 0511-9162.

11. Skórzyński Jan, Opozycja nowego typu, Polityka, 2016, nr 39, s. 58-61, ISSN 0032-3500.

12. Zaremba Marcin, Warchoły i mniejsze rury, Polityka, 2006, nr 26, s. 68-70, ISSN 0032-3500.

Netografia:

1. Barabasz Adam, [Syndrom Jałty – recenzja], Rocznik Leszczyński, 2020, T. 20, s. 309-311, ISSN 0137-4036, [online]

[https://academica.edu.pl/reading/readMeta?](https://academica.edu.pl/reading/readMeta?cid=133623090&uid=139530381)

[cid=133623090&uid=139530381](https://academica.edu.pl/reading/readMeta?cid=133623090&uid=139530381)

[dostęp: 19.12.2025]

2. Chojecki Mirosław, Nobel dla Lecha Wałęsy ; Czerwiec 1976 w Radomiu, Warszawa, Głos Wolny, 1984, [online]

<https://academica.edu.pl/reading/readMeta?cid=632193&uid=632255>

[dostęp: 19.12.2025]

3. Czerwiec 1976 na Pomorzu, pod reakcją Wojciecha Polaka [i in.], Gdańsk, Europejskie Centrum Solidarności, 2016, ISBN 978-83-62853-74-8, [online]

<https://bibliotekanauki.pl/books/2159318> [dostęp: 19.12.2025]

4. Gołębiowski Grzegorz, [Czerwiec 1976 w Płocku

i województwie płockim – recenzja], Notatki Płockie. Kwartalnik Towarzystwa Naukowego Płockiego, 2003, nr 4, s. 47-48, ISSN 0029-389X, [online]

<https://bibliotekanauki.pl/articles/965470> [dostęp: 19.12.2025]

5. Hackmann Jörg, Im Schatten Danzigs? : Stettin in der politischen Kultur Polens zwischen 1970 und 2015, Zapiski Historyczne. Kwartalnik poświęcony historii Pomorza, 2020, z. 4, s. 25-53, ISSN 0044-1791, [online]

[https://academica.edu.pl/reading/readSingle?](https://academica.edu.pl/reading/readSingle?cid=132658974&uid=138893326)

[cid=132658974&uid=138893326](https://academica.edu.pl/reading/readSingle?cid=132658974&uid=138893326)

[dostęp: 19.12.2025]

6. Jastrząb Łukasz, [Czerwiec 1976. Geneza, przebieg, konsekwencje – recenzja], Kwartalnik Historyczny, 2009, nr 1, s. 186-190, ISSN 0023-5903, [online]

[https://academica.edu.pl/reading/readMeta?](https://academica.edu.pl/reading/readMeta?cid=33866919&uid=35389895)

[cid=33866919&uid=35389895](https://academica.edu.pl/reading/readMeta?cid=33866919&uid=35389895)

[dostęp: 19.12.2025]

7. Karpiński Jakub, Płonie Komitet : (grudzień 1970 - czerwiec 1976), Paryż, Instytut Literacki, 1982, [online]

[https://academica.edu.pl/reading/readMeta?](https://academica.edu.pl/reading/readMeta?cid=13261730&uid=13133218)

[cid=13261730&uid=13133218](https://academica.edu.pl/reading/readMeta?cid=13261730&uid=13133218)

[dostęp: 19.12.2025]

8. Karpiński Jakub, Płonie Komitet : (grudzień 1970 - czerwiec 1976), Warszawa, Wydaw. Grup Oporu "Solidarni", 1989, [online]

[https://academica.edu.pl/reading/readMeta?](https://academica.edu.pl/reading/readMeta?cid=58501255&uid=55869475)

[cid=58501255&uid=55869475](https://academica.edu.pl/reading/readMeta?cid=58501255&uid=55869475)

[dostęp: 19.12.2025]

9. Kłóś Anna, [Śmierć nieosądzona – recenzja], Res Historica, 2021, nr 51, s. 817-824, ISSN 2082-6060, [online]

[https://academica.edu.pl/reading/readSingle?](https://academica.edu.pl/reading/readSingle?cid=138464727&uid=140102440)

[cid=138464727&uid=140102440](https://academica.edu.pl/reading/readSingle?cid=138464727&uid=140102440)

[dostęp: 19.12.2025]

10. Kołodziej Andrzej, Wolne Związki Zawodowe, Gdynia, Fundacja Pomorska Inicjatywa Historyczna, 2012, ISBN 9788362631001, [online]

[https://academica.edu.pl/reading/readMeta?](https://academica.edu.pl/reading/readMeta?cid=149774283&uid=149774267)

[cid=149774283&uid=149774267](https://academica.edu.pl/reading/readMeta?cid=149774283&uid=149774267)

[dostęp: 19.12.2025]

11. Kuźma Ewa, [Czerwiec 1976. Geneza, przebieg, konsekwencje – recenzja], Humanum. Międzynarodowe Studia Społeczno-Humanistyczne, 2008, nr 1, s. 256-257, ISSN 1898-8431, [online]

<https://bibliotekanauki.pl/articles/2147503> [dostęp: 19.12.2025]

12. Stawicka Ewa, Sceny z obron czerwcowych, Palestra, 2021, nr 6, s. 5, ISSN 0031-0344, [online]

[https://academica.edu.pl/reading/readMeta?](https://academica.edu.pl/reading/readMeta?cid=138403696&uid=138483043)

[cid=138403696&uid=138483043](https://academica.edu.pl/reading/readMeta?cid=138403696&uid=138483043)

[dostęp: 19.12.2025]

13. Walewander Edward, [Śmierć nieosądzona – recenzja], Ateneum Kapłańskie, 2020, z. 3, s. 611-613, ISSN 0208-9041, [online]

[https://academica.edu.pl/reading/readMeta?](https://academica.edu.pl/reading/readMeta?cid=134584288&uid=138068367)

[cid=134584288&uid=138068367](https://academica.edu.pl/reading/readMeta?cid=134584288&uid=138068367)

[dostęp: 19.12.2025]

Film:

Symfonia Fabryki Ursus

Symphony of the Ursus Factory

reż. Jaśmina Wójcik

Polska 2018 / 61'

"Symfonia Fabryki Ursus" to filmowe podsumowanie pięcioletniej pracy artystyczno-badawczej Jaśminy Wójcik ze społecznością byłych pracowników fabryki Ursus. Dokument ma szczególną wartość społeczną - dostarczy zbiorowej narracji lokalnej wspólnoty, osieroconej narracyjnie i symbolicznie po zamknięciu fabryki. Artystka skorzystała nie tylko z wywiadów mówionych, ale i pamięci ciała - zaproszeni do udziału w filmie byli pracownicy fabryki mieli odtwarzać gesty, czynności i dźwięki związane z ich codzienną pracą.

[Źródło:Filmweb.pl](http://Filmweb.pl)

ECHA WYDARZEŃ

Historia dzielnicy Ursus

Ursus, obecnie dzielnica Warszawy, ma bogatą historię sięgającą XIV wieku, kiedy tereny te stanowiły wsie Czechowice, Szamoty, Skorosze i Gołębki. Przełomowym momentem była budowa fabryki Zakłady Mechaniczne „Ursus” w latach 20. XX w., która przekształciła rolnicze tereny w ośrodek przemysłowy. Po okresie samodzielności miejskiej (1952–1977) i strajkach w czerwcu 1976 r., Ursus został włączony do Warszawy, stając się w 1993 roku jej dzielnicą.

Herb

Oto najważniejsze etapy w historii dzielnicy:

Średniowiecze i rozwój rolniczy: Udokumentowane osadnictwo na tym terenie rozpoczęło się w XIV wieku, obejmując wsie: Czechowice, Skorosze i Szamoty.

Początki przemysłu: Na początku lat 20. XX wieku w Szamotach wybudowano fabrykę, co przyczyniło się do szybkiego rozwoju okolicy i przekształcenia Czechowic w osiedle robotnicze.

Powstanie miasta (1952–1954).

1 lipca 1952 roku połączono Czechowice, Szamoty, Skorosze, Gołębki i Grabkowo w jedno miasto o nazwie Czechowice, które w 1954 r. przemianowano na Ursus.

Historia dzielnicy Ursus

Czerwiec '76 i włączenie do Warszawy: Po brutalnie stłumionych strajkach robotniczych w czerwcu 1976 roku przeciwko podwyżkom cen, 1 czerwca 1977 roku miasto włączono do Warszawy (jako część dzielnicy Ochota).

Dzielnica Warszawy: Od 1 stycznia 1993 roku Ursus funkcjonuje jako samodzielna, 8. dzielnica Warszawy (obecnie jedna z 18).

Transformacja (po 2003): Po zamknięciu fabryki Ursus w 2003 roku, tereny poprzemysłowe (głównie Szamoty) przekształcają się w nowoczesną dzielnicę mieszkaniową.

Źródła: Wikipedia,

<https://ursus.um.warszawa.pl/>

BIBLIOTEKA ZAPOWIADA

Wojewódzka Biblioteka Pedagogiczna im. Komisji Edukacji Narodowej w Warszawie zaprasza na:

Podcast z cyklu Bibliowywiad na Gocławskiej. Wywiad o wydarzeniach Czerwca '76 z historykiem z Instytutu Pamięci Narodowej przeprowadzi Katarzyna Gołubiew.

Wystawę w siedzibie Pedagogicznej Biblioteki Wojewódzkiej im. Komisji Edukacji Narodowej w Warszawie z wykorzystaniem materiałów bibliotecznych: *Rok 2026 rokiem Robotniczych Protestów Czerwca 1976.*

Autorki: Agnieszka Babuła i Dorota Walasek-Woźniak.

Podcast z cyklu Bibliowywiad na Gocławskiej. Wywiad o wydarzeniach Czerwca '76 z historykiem z Instytutu Pamięci Narodowej przeprowadzi Katarzyna Gołubiew.

Trasę spacerową „Śladami Robotniczego Ursusa – Czerwiec '76”. Opracowała: Katarzyna Majchrzak.

Pomnik na placu Czerwca '76 przed Urzędem dzielnicy Ursus autorstwa Leszka Nadstawnego

Prototypowy URSUS C-340, posiadający trzy cylindrowy silnik o mocy 40 KM

ECHA WYDARZEŃ

W przypadku Płocka decydujące znaczenie miała sytuacja w Mazowieckich Zakładach Rafineryjnych i Petrochemicznych – największej krajowej rafinerii, a zarazem kluczowym zakładzie przemysłowym miasta, położonym kilka kilometrów na północ od jego granic. Tu strajk zaczął się rano na kilku wydziałach oraz wśród pracowników przedsiębiorstw pracujących na terenie Petrochemii. Godz. 6.00–7.00 – Nie przystępuje do pracy część załogi Mazowieckich Zakładów Rafineryjnych i Petrochemicznych oraz kilku innych płockich przedsiębiorstw. W kolejnych godzinach strajk rozszerza się o kolejne zakłady.

IPN BU 0753/39

Płock, dnia 28 czerwca 1976r.

T A J N E

Rgn. Nr 143

133

KRONIKA

wydarzeń na terenie Płocka i województwa
w dniu 25 czerwca 1976 r.

1

godz. 4.00 - przy ul. Nowy Rynek znaleziono plakat formatu A-4 przedstawiający szubienicę z zawieszoną pętlą i napisem "PEPR".

2

6.00 - przy ul. Sedowej ob. Rydlowska znaleziono siedem ulotek formatu A-3 pisanych odręcznie o treści "przec z PEPR".

7.00 - w Zakładach Aparatury Elektrycznej "EMIT" w Żychlinie na Wydziale P-4 30 osób nie podjęło pracy.

8

7.40 - przy ul. Kochanowskiego 15b ujawniono napis o treści wulgarnej dot. I Sekretarza KC PZPR ze znakami estetyki i literami "KSMO".

9

7.40 - przy ul. Obrońców Stalingradu 18 ujawniono napis wykonany czarną farbą olejną o treści "przec z PEPR".

10

8.55 - w Zakładach Aparatury Elektrycznej "EMIT" w Żychlinie na Wydziale P-2 przerwało pracę 230 osób.

11

9.15 - w Zakładach "EMIT" na Wydziale P-2 pracę podejmuje 130 osób, natomiast 100 w dalszym ciągu nie pracuje.

12

9.15 - w Zakładach "EMIT" na Wydziale Pras pracę przerywa 120 osób.

13

9.30 - na Wydziale Pras pracę podejmuje 40 osób, 80 w dalszym ciągu nie pracuje.

IPN BU 0753/39

- 2 -

134

144

14

godz. 9.30 - od godz. 7.00 dwunastuosobowa grupa pracowników "Naftoremontu" zatrudniona przy remoncie instalacji tlenu etylenu i glikolu w MERIP nie podjęła pracy.

15

10.30 - w Zakładach Produkcji Pomocniczej "Elektromontaż" pracę przerwało 100 osób.

16

10.00 - w Zakładzie Mechanicznym MERIP pracę przerwało 390 osób.

17

10.00 - na instalacji polietylenu w MERIP /instalacje w remoncie/ pracę przerwało 12 pracowników Zakładowej Służby Remontowej.

18

10.00 - Warsztat Główny Elektryka - 60 osób przerwało pracę.

19

11.00 - w Warsztacie Głównym Elektryka podjęto pracę lecz wykonywana jest opieszale.

11.00 - na budowie H-3 w MERIP pracę przerwało 80 pracowników "Naftoremontu".

11.00 - w Centralnych Warsztatach MERIP pracę przerwało 40 osób.

11.30 - na budowie H-3 pracownicy "Naftoremontu" podejmują pracę.

12.30 - dwunastuosobowa grupa pracowników "Naftoremontu" podejmuje pracę przy remoncie instalacji tlenu etylenu i glikolu.

20

13.00 - w Zakładzie Remontowym MERIP pracę przerwało 50 osób.

21

14.00 - w Spółdzielni "Diana" Oddział w Żychlinie pracy na drugiej zmianie nie podjęło 20 osób.

22

14.30 - przy bramie Nr 2 gromadzi się tłum pracowników wychodzących z pierwszej zmiany.

23

14.45 - przed budynkiem dyrektorskim MERIP wiec z udziałem około 300 osób. Przemawia dyr. naczelny Kombinetu prof. dr Kotowski.

24

15.20 - w MERIP przy bramie nr 2 tłum około 300 osób.

IPN BU 0753/39

- 3 -

135 145

25

godz. 15.35 - tłum zgromadzony przy bramie Nr 2 ruszył w kierunku hali Centralnych Warsztatów MERIP.

26

16.00 - przed halą Centralnych Warsztatów zgromadzony tłum wznosi okrzyki "wieniec skurczyńców", "tłum samochody".

27

16.15 - w Zakładach Aparatury Elektrycznej "EMIT" w Żychlinie licząca 360 osób druga zmiana nie podjęła pracy.

28

16.10 - od bramy Nr 2 MERIP w kierunku miasta wyruszyła grupa licząca około 200 osób wznosząc okrzyki i śpiewając Międzynarodówkę i hymn narodowy.

29

16.50 - przy moście na ulicy Łukasiewicza grupa liczy około 300 osób.

30

16.52 - druga zmiana Centralnych Warsztatów MERIP nie pracuje.

31

17.00 - grupa demonstrantów przechodzi ulicami Kobyliskiego, Janhowicza, Nowy Rynek, Tumską, Kościuski pod budynek KW PEPR. Liczy ona w tym czasie około 500 osób, w tym wiele kobiet.

32

17.20 - demonstranci przed gmachem KW PEPR wznoszą okrzyki "chcemy Sekretarza".

33

17.30 - I Sekretarz KW PEPR w Płocku tow. Tekliński przemawia z balkonu do zgromadzonych.

34

18.30 - osiedlnicza grupa demonstrantów odchodzi spod budynku KW PEPR przechodząc ulicami 1 Maja, Jachowicza, Kobyliskiego, Łukasiewicza, Wolnej Afryki, Kwieśka, Kolegiata, Kilińskiego, Otolińskiego do Fabryki Maszyn Żelaznych. Przechodząc koło Jednostki Wojskowej skandowano "wojako z nami", "chcemy więcej chleba". Wśród idących dużą część stanowi element chuligański, wielu w stanie nietrzeźwym. Ponotali pod gmachem KW PEPR - około 150 osób - nie przestaje manifestować.

35

20.00 - demonstranci docierają do FMZ. W ciotłowie młodzi mężczyźni w stanie nietrzeźwym wybijają szyby w

IPN BU 0753/39

- 4 -

136 146

36

godz. 20.30 - demonstranci po przyłączeniu się kilku pracowników FMZ udają się ulicami Kilińskiego, Sienkiewicza w kierunku centrum miasta.

37

20.30 - przed budynkiem KW PEPR tłum liczący około 200 osób głównie element chuligański - w większości pod wpływem alkoholu - wznosi wrogle i wulgarne okrzyki

38

20.50 - grupa około 20 demonstrantów uśmiera wtargnął do gmachu KW PEPR. Obrzuca budynek kamieniami, wybijając szyby w oknach parteru i częściowo I piętra.

39

21.00 - demonstrujący pod KW PEPR tłum następnym radiorów MD, z którego ogłaszano podjęte przez Radę decyzyje oraz wzywano do rozjeżdżenia się.

40

21.05 - przesłuchano radiowóz Strazy Pożarnej, z którego również informowano o podjętych decyzjach.

41

21.10 - przejeżdżając ulicą Kościuski samochody ZOMO Płock zostały obrzucone kamieniami na wysokości budynku KW PEPR.

42

21.15 - oddział ZOMO Łódź w sile jednej kompanii przystąpił do rozpraszania demonstrantów przed gmachem KW PEPR.

43

21.50 - oddział ZOMO Łódź II kompanie rozpraszają demonstrantów blokujących dojazd autobusów do FMZ.

44

22.15 - w mieście panuje spokój.

45

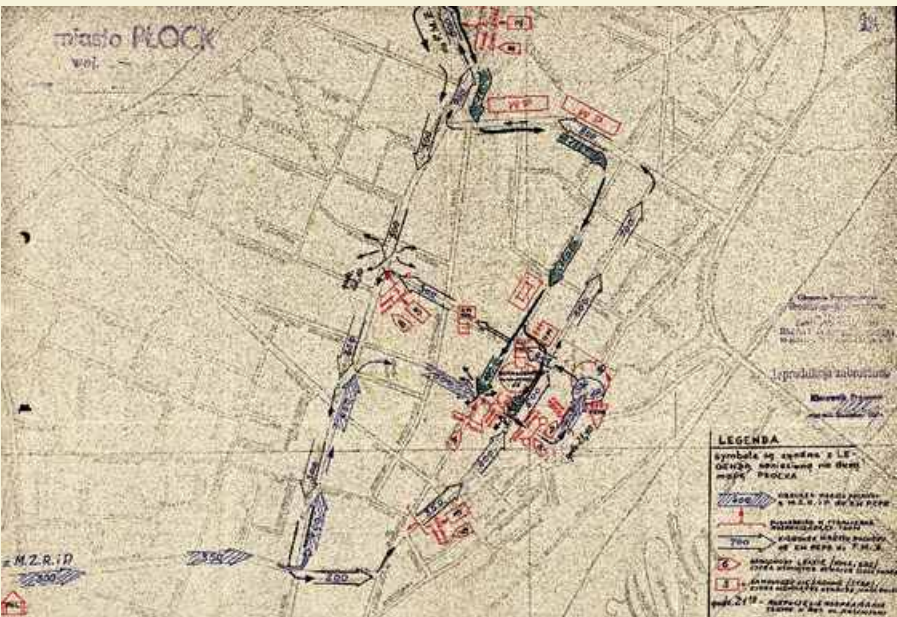
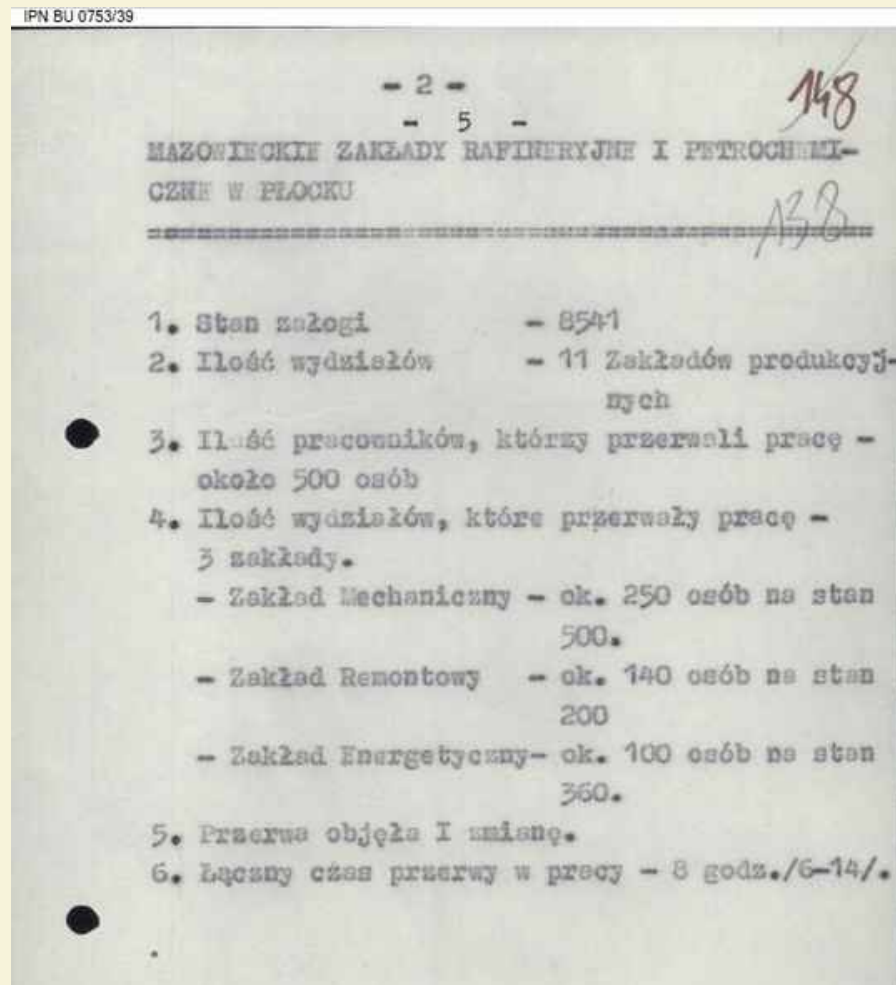
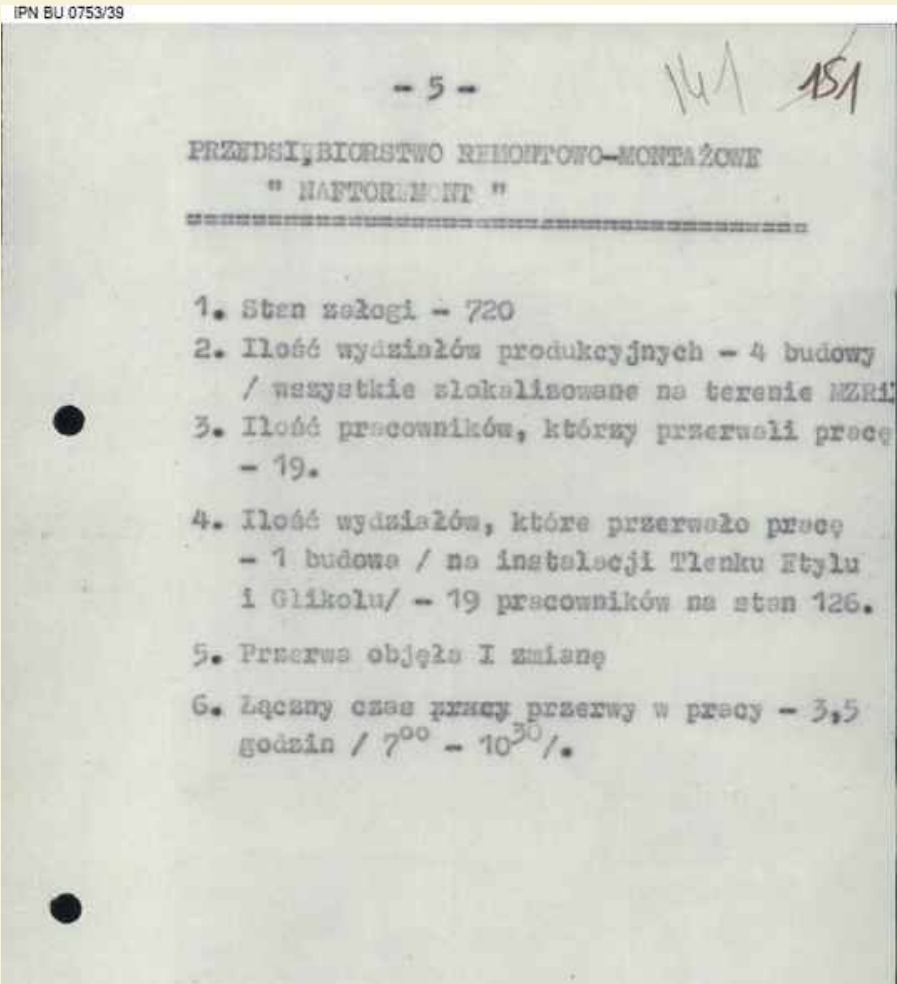
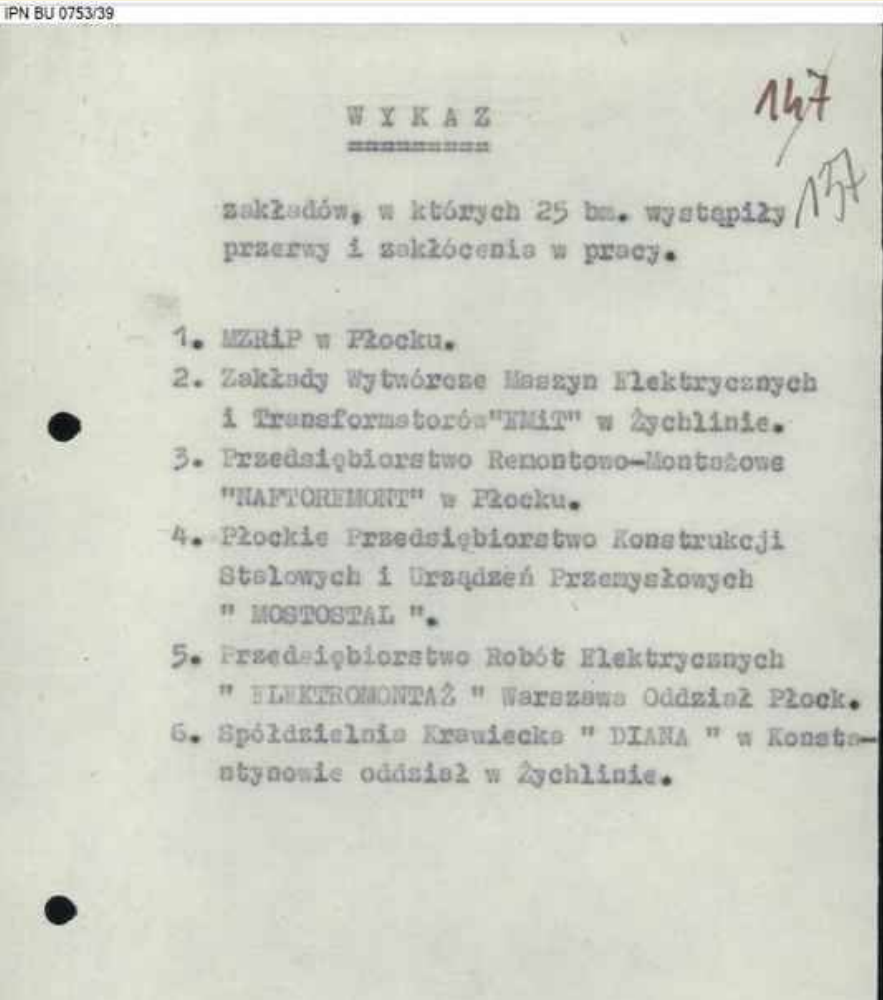
22.15 do godz. 6.00 26.06.1976 r. ulicę Płocka patrolowała przez funkcjonariuszy z KBMO, oddziały ZOMO oraz MOHO.

Źródło pochodzenia dokumentów archiwalnych: Instytut Pamięi Narodowej Komisja Ścigania przeciwko Narodowi Polskiemu w Warszawie, BU 0753/39, k. 133-136.

ECHA WYDARZEŃ

WYKAZ

zakładów, w których wystąpiły przerwy i zakłócenia w pracy

CZERWIEC 1976. Gwałtowne "konsultacje społeczne" : 1976, czerwiec, plan sytuacyjny, a właściwie: pacyfikacyjny, płockich struktur terroru reżimu Gierka. Z zasobu IPN [online]. [Przeglądany 8.01.2026]. Dostęp z: <https://przystanekhistoria.pl/pa2/tematy/czerwiec-1976/83560,Czerwiec76-Gwałtowne-konsultacje-spoeczne.html>

ECHA WYDARZEŃ

IPN BU 0753/39

- 6 -

PLOCKIE PRZEDSIĘBIORSTWO KONSTRUKCJI STALOWYCH I URZĄDZEŃ PRZEMYSŁOWYCH "MOSTOSTAL"

1. Stan załogi - 1900

2. Ilość wydziałów produkcyjnych - 2 zakłady

3. Ilość pracowników, którzy przzerwali pracę - 125 osób

4. Ilość wydziałów, które przerwały pracę - 1 zakład.

- Zakład Produkcji Konstrukcji 125 na stan 131

- I zmiana 120 - cały stan

- II zmiana 5 - na stan 8

5. Przerwa objęła I i II zmianę

6. Łączny czas przerwy w pracy

I zmiana 6⁰⁰ - 14⁰⁰

II zmiana 14⁰⁰ - 16⁰⁰

IPN BU 0753/39

- 7 -

PRZEDSIĘBIORSTWO ROBÓT ELEKTRYCZNYCH "ELEKTROMONTAŻ" Warszawa Oddział Płock

Przerwało pracę w Zakładzie Produkcji Pomocniczej na terenie MZRiP 35 osób.

bliższych danych brak

IPN BU 0753/39

- 8 -

SPÓŁDZIELNIA KRAWIECKA "DIANA" W KONSTANTYNOWIE ODDZIAŁ W ŻYCHLINIE.

1. Stan załogi - 300

2. Ilość wydziałów - bliźszych danych brak

3. Ilość pracowników, którzy przerwali pracę - 20

4. Ilość wydziałów, które przerwały pracę - 1

5. Przerwa objęła II zmianę

6. Łączny czas przerwy w pracy - kilkanaście minut.

IPN BU 0753/39

- 3 -

ZAKŁADY WYTWÓRCZE MASZYN ELEKTRYCZNYCH I TRANSFORMATORÓW "EMIT" W ŻYCHLINIE.

1. Stan załogi - 2673

2. Ilość wydziałów produkcyjnych - 11

3. Ilość pracowników, które przerwała pracę - 1003.

4. Ilość wydziałów, które przerwały pracę:

a/ na I zmianie w godz. 7⁰⁰-15⁰⁰ nie pracowało ok. 800 osób na stan 1320.

Nie podjęło pracy na wydziałach:

- P-3 /Maszyn Prądu Zmiennego/- 218 osób cały stan.

- P-2 /Maszyn Prądu Stałego/- 232 osoby cały stan.

- P-4 /Wydział Transformatorów/ ok. 150 osób na stan 179.

- P-6 /Wydział Produkcji "S"/ 117 osób cały stan.

- P-7 /Centralna Spawalnica/ ok. 30 osób na stan 85.

- P-9 /Wydział Pras i Tłocznii/ ok. 80 osób na stan 100.

Na poszczególnych wymienionych wydziałach w różnych godzinach ilość niepracujących ulegała zmianie, gdyż chwilowo podejmowali pracę i porzucali ją.

IPN BU 0753/39

- 4 -

b/ na II zmianie w godzinach 15⁰⁰ - 20⁰⁰ nie pracowały ok. 203 osoby na stan 360.

nie podjęło pracy na wydziałach:

- P-3 ok. 50 osób - na stan 60

- P-2 ok. 51 osób - na stan 55

- P-9 ok. 43 osoby - na stan 50

- P-4 ok. 35 osób - na stan 43

- P-7 ok. 24 osoby - na stan 32

Na wymienionych wydziałach w różnych godzinach ilość niepracujących ulegała zmianie, gdyż chwilowo podejmowali ją i porzucali.

Źródło pochodzenia dokumentów archiwalnych: IPN, BU 0753/39, k. 139-140, 142-144.

ECHA WYDARZEŃ

STRATY MATERIALNE
powstałe w dniu 25.06.1976 r.
na terenie miasta Płocka

IPN BU 0753/39

Płock, dnia 28 czerwca 1976 r.

STRATY MATERIALNE
powstałe w dniu 25.06.1976 r. na terenie Płocka.

1. KW PZPR - 10 szyb o wartości	3 000 zł
2. PZO - szymb na portierni	1 000 zł
- brama	3 500 zł
3. Sklepy w Płocku	
- ul. Tatarska - "Moda Polska" 1 szymb	- 500 zł
- ul. Kościuszkowski - "Waporynizy" 1 szymb	- 120 zł
- ul. Kościuszkowski - "Gaz" 1 szymb	- 400 zł
- ul. Grodzka - "Spożywczy" 1 szymb	- 400 zł
- ul. Grodzka - "Papierniczy" 1 szymb	- 400 zł
- ul. Sienkiewicza - "Olszaniński" 1 szymb	- 200 zł
- ul. Królewicza - "Suknow" 1 szymb	- 300 zł
Razem	2 660 zł
4. Samochody :	
- Straty Pożarnej - Fiat 125p Nr rej. TV - 11-04 nadzione do wysiany	- 60 000 zł
- Ruchu Drogowego - Fiat 125p Nr rej. XL - 17-34 wybita szymb, pocięta karoseria	- 2 500 zł
- ZOND Łódź - Gas supermax - reflektor	- 300 zł
- ZOND Płock - Hynd Nr rej. YL- 14-95 wybita tylna szymb, pocięte progi drzwi, zadrapania farby	- 4 000 zł

IPN BU 0753/39

Płock, dnia 28 czerwca 1976 r.

L.dz. 01497/76

T a j n e
Egz.nr.5.

CENTRALNE STANOWISKO KIEROWANIA
MINISTERSTWA SPRAW WENĘTRZNYCH
W W A R S Z A W I E

W załączeniu przesyłam następujące dokumenty:

- Materiał poglądowy w postaci zdjęć fotograficznych wykonanych na trasie przemarszu grupy osób od KW PZPR do KW PZPR w Płocku dnia 25.VI.1976 r.
- Kronikę wydarzeń na terenie Płocka i województwa w dniu 25 czerwca 1976 r.
- Wykaz zakładów w których 25 br. wystąpiły przerwy i zakłócenia w pracy.
- Zestawienie strat materialnych powstałych 25 czerwca br. na terenie Płocka.

CZERWIEC 1976. Gwałtowne "konsultacje społeczne" : Protestujący w dniu 25 czerwca 1976 r. mieszkańcy Płocka [online] Portal przystanekhistoria.pl. [Przeglądany 31 grudnia 2025]. Dostęp z: <https://przystanekhistoria.pl/pa2/tematy/czerwiec-1976>

"Ulicą Łukasiewicza szedł więc tłum. Ludzie krzyczeli "Chcemy chleba", "Chodźcie z nami", śpiewali, nawet "Międzynarodówkę", z rozpędu. - Dużo osób po drodze dołączało, nawet kobiety z dziećmi na rękach, z wózkami. Dużo ludzi machało do nas z balkonów, krzyczeli, że mamy rację. To wszystko dodawało nam odwagi - wspomina Kamiński. - Po drodze nie było interwencji, zajeżdżania drogi, na Sienkiewicza zobaczyłem tylko przewróconą milicyjną nyskę. Choć potem widziałem zdjęcia, które robili nam wmieszani w tłum tajniacy. Podobno mieli aparaty w teczkach. Do tej pory zastanawiam się, w którym momencie do nas dołączyli. W każdym razie wszyscy spotkali się pod komitetem na Kościuszki. Było gdzieś między godz. 16 a 17".

*Fragment wywiadu udzielonego przez Henryka Kamińskiego, emerytowanego pracownika Naftoremontu. Gazeta Wyborcza [online]. [Przeglądany 8.01.2026]. Dostęp z: <https://plock.wyborcza.pl/plock/7,95996,20253726,40-rocznica-czerwca-apos-76-ja-warchol-nie-zalowalem-tego.html>

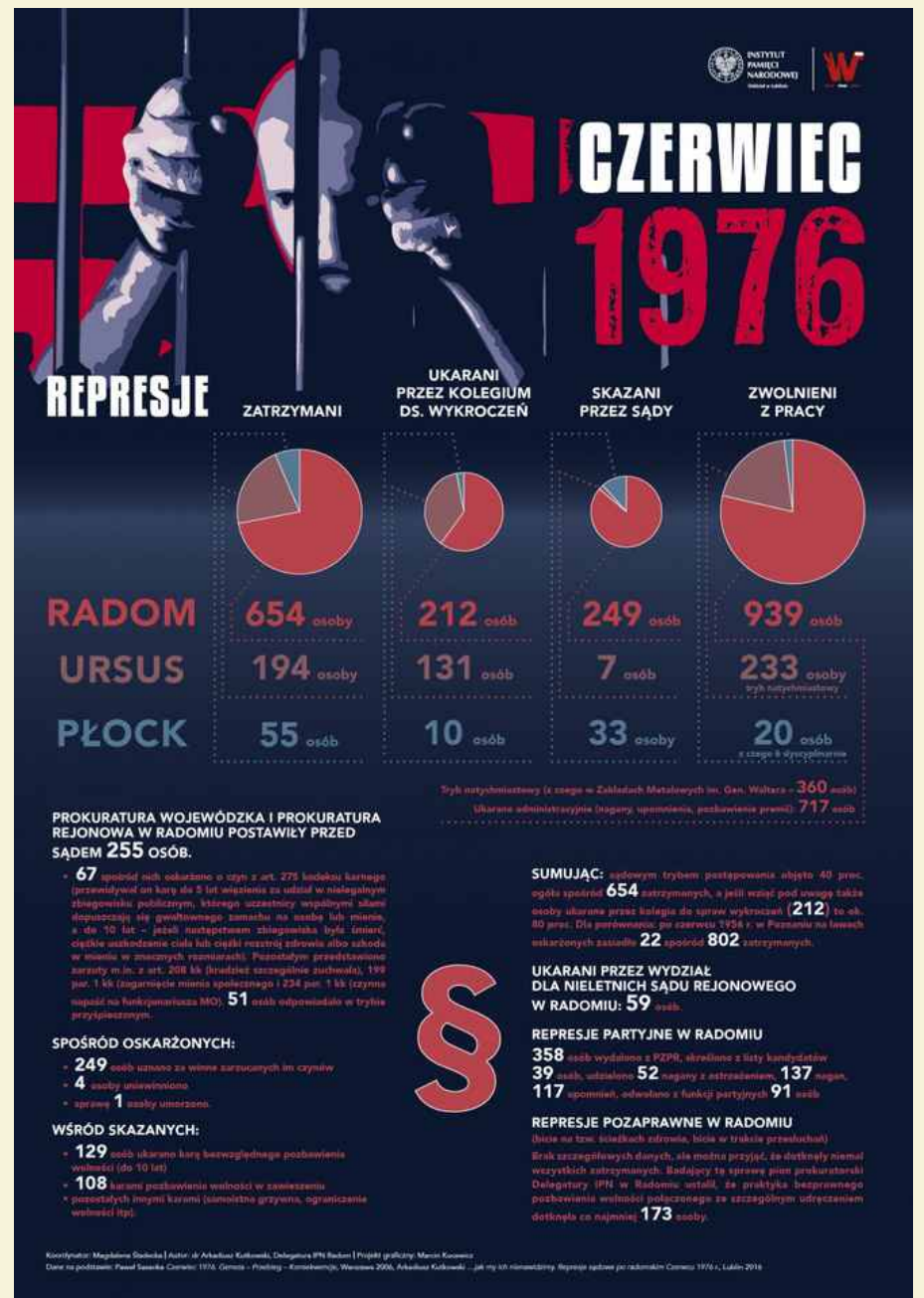

CZERWIEC 1976. Gwałtowne "konsultacje społeczne" : Demonstracja przed siedzibą KW PZPR w Płocku - 1976, czerwiec. Fot. z zasobu IPN [online]. Portal przystanekhistoria.pl. [Przeglądany 31 grudnia 2025]. Dostęp z: <https://przystanekhistoria.pl/pa2/tematy/czerwiec-1976>

ECHA WYDARZEŃ

CZERWIEC 1976. Gwałtowne "konsultacje społeczne": Demonstracja przed siedzibą KW PZPR w Płocku - 1976, czerwiec. Fot. z zasobu IPN [online]. Portal przystanekhistoria.pl. [Przeglądany 31 grudnia 2025]. Dostęp z: <https://przystanekhistoria.pl/pa2/tematy/czerwiec-1976>

Przełomowy czerwiec [online]. Portal przystanekhistoria.pl. [Przeglądany 31 grudnia 2025]. Dostęp z: <https://przystanekhistoria.pl/pa2/tematy/czerwiec-1976>

BIBLIOTEKA ZAPOWIADA

- Maj 2026 r. - wystawa w siedzibie Biblioteki Pedagogicznej w Płocku we współpracy z Archiwum Państwowym w Płocku
- Turniej wiedzy historycznej skierowany do uczniów szkół ponadpodstawowych
- Wspomnienia wydarzeń robotniczego buntu Czerwca '76 w Płocku

Radom-Ursus-Płock: wspólna rana, wspólna pamięć: 50. Rocznicą wydarzeń Czerwca'76

Pozycje dostępne w Bibliotece Pedagogicznej w Płocku

ZESTAWIENIE BIBLIOGRAFICZNE

Wydawnictwa zwarte

1. CZERWIEC '76 - krok ku wolności : teki edukacyjne IPN : kalendarium, biogramy, wybór materiałów / opracowanie Sławomir Stępień ; redakcja Anna Piekarska, Małgorzata Strasz. – Warszawa : Instytut Pamięci Narodowej - Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu, 2002
2. DAVIES Norman: Boże igrzysko : historia Polski. – Kraków : Wydawnictwo Znak, 2023 (Norman Davies ; przekład autoryzowany Elżbieta Tabakowska).
3. DZIUROK Adam: Od niepodległości do niepodległości : historia Polski 1918-1989. – Warszawa : Instytut Pamięci Narodowej. Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu, 2011
4. FRISZKE Andrzej: Polska Gierka. – Warszawa : Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, 1995
5. JANKOWSKA Anna: Zaczęło się w "Walterze" : katalog wystawy. – Radom : Archiwum Państwowe [etc.], 2011
6. KATALOG wystaw / [oprac. całości Anna Piekarska et al. ; red. Anna Piekarska, Małgorzata Strasz]. – Warszawa : Instytut Pamięci Narodowej - Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu, 2007
7. KARPIŃSKI Jakub: Oblicza komunizmu : wybór pism. – Kraków : Ośr. Myśli Politycznej, 2021
8. ŁAKOMSKI Mirosław: Rejs po płockim Peerelu. – Płock : ViaArtCity, 2009
9. MICEWSKI Andrzej: Kościół - państwo 1945-1989. – Warszawa : Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, 1994

10. PAWŁOWICZ Jacek, SASANKA Paweł: Czerwiec 1976 w Płocku i województwie płockim. – Toruń : Wydaw. Adam Marszałek, 2003
11. ROSZKOWSKI Wojciech: Najnowsza historia Polski 1914-1993. – Kielce : Exbud, Orion, Art-Kielce, 1994
12. ROSZKOWSKI Wojciech: Najnowsza historia Polski 1945-1980. – Warszawa : Świat Książki, 2003
13. TALIK Jacek: 1000 faktów z historii Polski : kopalnia wiedzy o historii naszego kraju. – Bielsko-Biała : Wydawnictwo Dragon Sp. z o.o., 2019

Wydawnictwa ciągłe

1. BIULETYN Instytutu Pamięci Narodowej: Czerwiec '76, 2011, nr 4 (125)

Artykuły z czasopism

1. KUTKOWSKI Arkadiusz w rozmowie z SASANKĄ Pawłem: Mściwe oblicze „ojca narodu” // Biuletyn IPN pamięć.pl. – 2014, nr 6 (27), s. 16-21
2. KUTKOWSKI Arkadiusz: Czerwcową „ekstremistką” // Biuletyn IPN pamięć.pl. – 2014, nr 6 (27), s. 52-55

Netografia

1. CZERWIEC 1976 [online]. Instytut Pamięci Narodowej. [Przeglądany 31 grudnia 2025]. Dostęp z: <https://edukacja.ipn.gov.pl/edu/materialy-edukacyjne/teki-edukacyjn/czerwiec-1976>
2. CZERWIEC 1976 [online]. Portal przystanekhistoria.pl. [Przeglądany 31 grudnia 2025]. Dostęp z: <https://przystanekhistoria.pl/pa2/tematy/czerwiec-1976>
3. CZERWIEC 76 [online]. Portal Dzieje.pl. [Przeglądany 31 grudnia 2025]. Dostęp z: <https://dzieje.pl/tag/czerwiec-76-0>

4. CZERWIEC 1976 w Płocku i w województwie płockim w świetle płockich archiwaliów [online]. Archiwum Państwowe w Płocku. [Przeglądany 31 grudnia 2025]. Dostęp z: <https://plock.ap.gov.pl/index.php/2015/03/22/czerwiec-1976-w-plocku-i-w-wojewodztwie-plockim-w-swietle-plockich-archiwaliow/>

5. EISLER Jerzy: „Polskie miesiące” czyli kryzys(y) w PRL [online]. Materiał do pobrania, format PDF.

[Przeglądany 31 grudnia 2025]. Dostęp z: https://ipn.gov.pl/pl/search?search=89819068364&order=1&ile=20&filtruj_button=Sortuj

6. KUTA Cecylia: Przełomowy czerwiec [online]. Portal przystanekhistoria.pl. [Przeglądany 31 grudnia 2025]. Dostęp z:

<https://przystanekhistoria.pl/pa2/teksty/83257,Przełomowy-czerwiec.html>

7. MORGAN Agata: Czerwiec '76 – wywrotne powtórzenie. "Miesięcznik Prowincjonalny" [online]. 2016, nr 2/3, s. 12-19 [Przeglądany 31 grudnia 2025]. Dostęp z: <https://www.bc.radom.pl/dlibra/publication/47500/edition/46060>

8. PŁOCK 76 [online]. Portal Dzieje.pl. [Przeglądany 31 grudnia 2025]. Dostęp z: <https://dzieje.pl/tag/plock-76>

9. SASANKA Paweł: Czerwiec 1976 : geneza, przebieg, konsekwencje [e-book]. – Warszawa, 2017 [Przeglądany 31 grudnia 2025]. Dostęp z:

<https://archiwum.ipn.gov.pl/pl/publikacje/e-booki/172959,Czerwiec-1976-Geneza-przebieg-konsekwencje.html>

10. SPÓLNA Anna: „Tam się czas zatrzymał”. Literackie obrazy czerwca '76. „Miesięcznik Prowincjonalny” [online]. 2016, nr 2/3, s. 20-28 [Przeglądany 31 grudnia 2025]. Dostęp z: <https://www.bc.radom.pl/dlibra/publication/47500/edition/46060>

11. STAWICKA Ewa: Sceny z obron czerwcowych. „Palestra” [online]. 2021, nr 6, s. 5 [Przeglądany 31 grudnia 2025]. Dostęp z: <https://palestra.pl/pl/czasopismo/wydanie/6-2021>